

Några smittskyddsfrågor

Sammanfattning

I betänkandet behandlas tio motionsyrkanden som väckts med anledning av regeringens proposition 2005/06:60 Nationell strategi mot hiv/aids och vissa andra smittsamma sjukdomar.

Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden främst med hänvisning till pågående arbeten på området.

I betänkandet finns sju reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Redogörelse för ärendet	3
Ärendet och dess beredning	3
Propositionens huvudsakliga innehåll	3
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Utskottets överväganden	7
Hälsundersökningar för asylsökande och nyanlända	
anhöriginvandrade	7
Motionerna	7
Propositionen	7
Utskottets ställningstagande	8
Hivtestning	8
Motionerna	9
Propositionen	9
Utskottets ställningstagande	9
Nationell samordning	10
Motionen	10
Propositionen	10
Utskottets ställningstagande	11
Frivilligorganisationer	11
Motionen	11
Propositionen	12
Utskottets ställningstagande	12
Forskning	12
Motionen	13
Propositionen	13
Utskottets ställningstagande	14
Föräldrasamverkan	14
Motionen	14
Propositionen	14
Utskottets ställningstagande	16
Reservationer	17
1. Hälsundersökningar för asylsökande och nyanlända	
anhöriginvandrade, punkt 1 (m, kd)	17
2. Hälsundersökningar för asylsökande och nyanlända	
anhöriginvandrade, punkt 1 (c)	18
3. Hivtestning, punkt 2 (m, kd, c)	18
4. Nationell samordning, punkt 3 (fp)	19
5. Frivilligorganisationer, punkt 4 (m, kd)	20
6. Forskning, punkt 5 (m, kd)	20
7. Föräldrasamverkan, punkt 6 (m, fp)	21
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	22
Motioner väckta med anledning av prop. 2005/06:60	22

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Regeringen redovisar i *proposition 2005/06:60 Nationell strategi mot hiv/aids och vissa andra smittsamma sjukdomar* en samlad strategi för samhällets insatser för att förebygga spridning och minska konsekvenserna av hivinfektion och andra sexuellt överförbara och blodburna sjukdomar.

När det gäller beredningen av propositionen inom riksdagen har denna, i den mån den avser lagförslaget om utbyte av sprutor och kanyler, behandlats av det sammansatta justitie- och socialutskottet i *betänkande 2005/06: JuSoU1 Svensk narkotikapolitik*. Detsamma gäller motionsyrkanden i anslutning därtill. Övriga motionsyrkanden i anledning av propositionen behandlas av socialutskottet i detta betänkande.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Regeringen redovisar i propositionen en samlad strategi för samhällets insatser för att förebygga spridning och minska konsekvenserna av hivinfektion och andra sexuellt överförbara och blodburna sjukdomar. Strategin tar sin utgångspunkt i de utmaningar som samhället står inför vad gäller hiv/aids och andra sexuellt överförbara och blodburna sjukdomar och de åtaganden som återfinns i den deklaration som antogs i samband med den särskilda sessionen om hiv/aids i FN:s generalförsamling år 2001.

Regeringen anser att det finns behov av ett fortsatt starkt statligt åtagande i fråga om förebyggande insatser mot hivinfektion och andra sexuellt överförbara och blodburna sjukdomar och att ett särskilt mål för samhällets insatser mot hiv/aids och andra sexuellt överförbara och blodburna sjukdomar bör införas.

Enligt regeringen förblir det långsiktiga förebyggande arbetet grunden i den statliga satsningen inom området. Därutöver anser regeringen att även sådana insatser som i huvudsak rör epidemiologi och förebyggande arbete inom ramen för hälso- och sjukvården samt mer akuta insatser bör kunna vidtas.

Regeringen anser att en större integrering av förebyggande och behandlande insatser bör eftersträvas i förhållande till det arbete som utförs inom närliggande områden eller som är i linje med det övergripande folkhälsopolitiska målet.

Regeringen anser att ansvarsfördelningen mellan de statliga aktörerna bör renodlas och förtydligas samt att en samordningsfunktion vid Socialstyrelsen bör inrättas.

Som framgått av det föregående föreslår regeringen i propositionen en lag som reglerar sprututbytesverksamhet för personer med injektionsmissbruk. Enligt regeringen är syftet med detta förslag att förebygga spridning av hivinfektion och andra blodburna infektioner bland personer med injektionsmissbruk. Verksamheten skall bedrivas på ett sådant sätt att personer med injektionsmissbruk kan motiveras till vård och behandling.

Den nya lagen om utbyte av sprutor och kanyler föreslås träda i kraft den 1 juli 2006.

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Hälsundersökningar för asylsökande och nyanlända anhöriginvandrare**

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:So15 yrkande 1, 2005/06:So16 yrkandena 2 och 3 samt 2005/06:So17 yrkande 4.

Reservation 1 (m, kd)

Reservation 2 (c)

2. **Hivtestning**

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:So15 yrkande 2 och 2005/06:So16 yrkande 5.

Reservation 3 (m, kd, c)

3. **Nationell samordning**

Riksdagen avslår motion 2005/06:So17 yrkande 5.

Reservation 4 (fp)

4. **Frivilligorganisationer**

Riksdagen avslår motion 2005/06:So16 yrkande 4.

Reservation 5 (m, kd)

5. **Forskning**

Riksdagen avslår motion 2005/06:So16 yrkande 1.

Reservation 6 (m, kd)

6. **Föräldrasamverkan**

Riksdagen avslår motion 2005/06:So17 yrkande 3.

Reservation 7 (m, fp)

Stockholm den 25 april 2006

På socialutskottets vägnar

Chatrie Pålsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Chatrine Pålsson (kd), Margareta Israelsson (s), Cristina Husmark Pehrsson (m), Conny Öhman (s), Lars U Granberg (s), Anne Marie Brodén (m), Erik Ullenhag (fp), Kenneth Johansson (c), Christer Engelhardt (s), Elina Linna (v), Jan Lindholm (mp), Martin Nilsson (s), Jan Emanuel Johansson (s), Maud Eken Dahl (m), Christina Nenes (s), Gunilla Wahlén (v) och Gabriel Romanus (fp).

Utskottets överväganden

Hälsundersökningar för asylsökande och nyanlända anhöriginvandrade

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om hälsokontroller för asylsökande m.fl. Utskottet hänvisar bl.a. till en kommande utredning.

Jämför reservationerna 1 (m, kd) och 2 (c).

Motionerna

I *motion So16 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m) yrkande 2* begärs ett tillkännagivande om vikten samt behovet av hälsokontroller för asylsökande samt anhöriginvandrade. I *yrkande 3* begärs att regeringen skyndsamt återkommer till riksdagen med ett förslag när utredningen om hälsokontroller är avslutad.

I *motion So17 av Erik Ullenhag m.fl. (fp) yrkande 4* begärs ett tillkännagivande om ökade ansträngningar när det gäller testning av nyinvandrade. Enligt motionärerna bör en målsättning vara att alla som kommer från högendemiska områden frivilligt väljer att genomgå en hälsundersökning, i vilken ett hivtest ingår. Motionärerna anför att en sådan målsättning bl.a. förutsätter att samtliga nyanlända erbjuds en undersökning.

I *motion So15 av Kenneth Johansson m.fl. (c) yrkande 1* begärs ett tillkännagivande om att obligatoriska hälsundersökningar för nyanlända invandrare inte bör aktualiseras i direktiven för en utredning om hälsokontroll för invandrare.

Propositionen

I *proposition 2005/06:60 Nationell strategi mot hiv/aids och vissa andra smittsamma sjukdomar* bedömer regeringen (s. 66 f.) att en utredning, med uppdrag att följa upp genomförandet av de hälsundersökningar som skall erbjudas asylsökande, nyanlända anhöriginvandrare m.fl., bör tillsättas. En sådan utredning bör enligt regeringen överväga behovet av ytterligare insatser för att säkerställa att dessa grupper verkligen erbjuds hälsundersökningar, samt om inte även andra grupper som bedöms vara riskutsatta bör erbjudas hälsundersökning vid ankomsten till Sverige. Som skäl för sina överväganden anför regeringen bl.a. att man bland nyanlända från högendemiska områden eller från områden där epidemier pågår kan förväntas hitta

en relativt hög andel hivinfekterade. Vidare anføres att det i dag – trots den lagreglering som finns – finns en risk att erbjudandet om hälsundersökning inte når samtliga asylsökande.

När det gäller utformningen av hälsundersökningar anför regeringen (s. 73) bl.a. följande:

I nuläget finns närmare bestämmelser om innehållet i hälsundersökningarna enbart i Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 1995:4) om hälso- och sjukvård för asylsökande och flyktingar respektive allmänna råd om hälsundersökning av utländska adoptivbarn (SOSFS 1989:20). För den hälsundersökning som skall erbjudas vissa anhöriginvandrare finns i dag inte motsvarande bestämmelser. Med tanke på att utformningen av hälsundersökningen har stor betydelse, inte minst för den enskilde, anser regeringen att större enhetlighet i detta avseende bör eftersträvas. Följaktligen anser regeringen att det även bör ingå i utredningen att närmare belysa hur sådana närmare bestämmelser om innehållet i hälsundersökningarna bör utformas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill framhålla att utformningen av en sådan hälsundersökning som det nu är fråga om har stor betydelse, inte minst för den enskilde.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning av behovet av en utredning med uppdrag att följa upp genomförandet av de hälsundersökningar som skall erbjudas asylsökande m.fl. och att en sådan utredning dels bör överväga behovet av ytterligare insatser för att säkerställa att dessa grupper verkligen erbjuds hälsundersökningar, dels bör belysa hur sådana närmare bestämmelser om innehållet i hälsundersökningarna bör utformas. Enligt uppgifter som inhämtats från Socialdepartementet beräknas direktiven till en utredning på området beslutas efter sommaren och en utredning påbörja sitt arbete under hösten 2006.

Utskottet anser att resultatet av det arbete som pågår inom Regeringskansliet bör avvaktas. Motionerna So16 (m) yrkandena 2–3, So17 (fp) yrkande 4 och So15 (c) yrkande 1 får därmed till vissa delar anses tillgodosedda.

Hivtestning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om hivtestning m.m. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete.

Jämför reservation 3 (m, kd, c).

Motionerna

I *motion So16 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m) yrkande 5* begärs ett tillkännagivande om förbättrad tillgänglighet när det gäller hivtestning. Motionärerna anför att det är viktigt att individer i riskgrupper erbjuds hivtestning och att testningen genomförs direkt och utan onödiga frågor.

I *motion So15 av Kenneth Johansson m.fl. (c) yrkande 2* begärs ett tillkännagivande om vikten av bra tillgänglighet och positivt bemötande vid provtagning. Motionärerna anför bl.a. att människors benägenhet att genomföra t.ex. ett hivtest är starkt beroende av bemötandet och de former under vilka hivtest erbjuds.

Propositionen

I *proposition 2005/06:60 Nationell strategi mot hiv/aids och vissa andra smittsamma sjukdomar* anför regeringen (s. 40) att hälso- och sjukvården i större utsträckning än i dag behöver präglas av ett hälsofrämjande arbetssätt och att tillgängligheten till diagnostik, behandling och uppföljning av hivinfektion och andra sexuellt överförbara och blodburna sjukdomar behöver förbättras. Regeringen anser det vara angeläget att fler individer i riskutsatta grupper erbjuds regelbunden hivtestning och rådgivning samt att kvaliteten på smittspårningen förbättras. Vidare anser regeringen att Socialstyrelsen på ett mer kraftfullt sätt bör stimulera utvecklingen inom hälso- och sjukvården i en mer hälsofrämjande riktning samt stödja hälso- och sjukvården i arbetet med att förebygga hivinfektion och andra smittsamma sjukdomar. Möjligheterna till lättillgänglig testning för personer med injektionsmissbruk samt information och kvalificerad rådgivning om smittvägar behöver enligt regeringen förbättras.

När det gäller det hälsofrämjande arbetet i hälso- och sjukvården anför regeringen (s. 43) följande:

I den folkhälsopolitiska rapport som Statens folkhälsoinstitut överlämnade till regeringen i oktober 2005 redovisades utvecklingen av bestämningsfaktorerna över tid samt de insatser som myndigheter, landsting och kommuner gör för att påverka folkhälsan. I detta sammanhang berördes särskilt arbetet med att utveckla hälso- och sjukvården i en hälsofrämjande riktning. Under år 2006 har regeringen för avsikt att återkomma till riksdagen med en folkhälsopolitisk skrivelse. I skrivelserna kommer regeringen att redovisa sina överväganden beträffande det hälsofrämjande arbetet i hälso- och sjukvården.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar naturligtvis motionärernas bedömning att det är viktigt med god tillgänglighet och bra bemötande i samband med hivtestning. Utskottet delar också regeringens bedömning, dels att det är angeläget att fler individer i riskutsatta grupper erbjuds regelbunden hivtestning och rådgivning

samt att kvaliteten på smittspårningen förbättras, dels att möjligheterna till lättillgänglig testning för personer med injektionsmissbruk samt information och kvalificerad rådgivning om smittvägar behöver förbättras.

Med anledning av Statens folkhälsoinstituts folkhälsopolitiska rapport har regeringen aviserat att man har för avsikt att återkomma till riksdagen med en redovisning av sina överväganden beträffande det hälsofrämjande arbetet i hälso- och sjukvården. Utskottet anser att denna redovisning bör avvaktas. Därmed får motionerna So16 (m) yrkande 5 och motion So15 (c) yrkande 2 i viss mån anses tillgodosedda.

Nationell samordning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om Statens folkhälsoinstituts roll när det gäller samordningsansvaret för smittskyddsarbetet.

Jämför reservation 4 (fp).

Motionen

I *motion So17 av Erik Ullenhag m.fl. (fp) yrkande 5* begärs ett tillkännagivande om att Statens folkhälsoinstitut i stället för Socialstyrelsen bör ha ett samordningsansvar för smittskyddsarbetet.

Propositionen

I *proposition 2005/06:60 Nationell strategi mot hiv/aids och vissa andra smittsamma sjukdomar* framhåller regeringen (s. 103 f.) att ansvarsfördelningen mellan de statliga aktörerna bör renodlas och förtydligas samt att en samordningsfunktion bör inrättas som en särskild inrättning vid Socialstyrelsen med uppdrag att verka för samordning av de samlade nationella insatserna och svara för övergripande nationell planering och uppföljning inom området. Regeringen föreslår att en förstärkt kunskapsuppbyggnad inom området åstadkoms genom att Statens folkhälsoinstitut och Smittskyddsinstitutet inom sina respektive kompetens- och verksamhetsområden får ett tydligt ansvar som kunskapscentrum till stöd för samtliga aktörer på nationell, regional och lokal nivå.

Regeringen anser inte att det ligger i linje med regeringens förvaltningspolitiska ambitioner att låta ansvaret för det långsiktiga förebyggande arbetet ligga kvar på Statens folkhälsoinstitut. I detta sammanhang framhåller regeringen att institutet bör bidra till det långsiktiga förebyggande arbetet genom sina uppgifter i fråga om att svara för sektorsövergripande uppföljning och utvärdering av insatser inom folkhälsoområdet samt att vara nationellt kunskapscentrum för metoder och strategier på folkhälsoom-

rådet. Enligt regeringens bedömning bör institutets uppgift som kunskapscentrum huvudsakligen bedrivas inom de ramar som redan gäller för myndighetens arbete. Det bör dock finnas vissa möjligheter att göra fördjupade satsningar i de fall det är fråga om specifika kunskapsbehov eller särskilt resurskrävande uppgifter.

När det gäller regeringens förslag att låta Socialstyrelsen vara ansvarig för samordningen uttalar regeringen bl.a. följande:

Vid en samlad bedömning har regeringen funnit att Socialstyrelsen har bäst förutsättningar att stå för samordningen inom hela det område som avses. Socialstyrelsen har ett ansvar för den nationella samordningen enligt smittskyddslagen. Socialstyrelsen har dessutom redan viktiga funktioner när det gäller att påverka hälso- och sjukvården i en hälsofrämjande riktning. Vidare har Socialstyrelsen även andra möjligheter att påverka prioriteringar och tillämpningar, t.ex. genom att i vissa fall utnyttja de möjligheter att utfärda föreskrifter och allmänna råd som följer av förordningen (1985:796) med vissa bemyndiganden för Socialstyrelsen att meddela föreskrifter m.m. och smittskyddsförordningen (2004:255) eller genom den uppföljning av verksamheter som är resultatet av myndighetens tillsyn.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att regeringen i 2006 års ekonomiska vårproposition (prop. 2005/06:100 s. 173) föreslår att Socialstyrelsen tilldelas ökade resurser med 3,2 miljoner kronor för myndighetens arbete med samordning av de samlade insatserna för hiv/aids och andra sexuellt överförbara och blodburna sjukdomar.

På de av regeringen anförda skälen anser utskottet att Socialstyrelsen är den myndighet som har bäst förutsättningar att ansvara för samordningen av de samlade nationella insatserna samt för övergripande nationell planering och uppföljning inom det nu aktuella området. Motion So17 (fp) yrkande 5 avstyrks därmed.

Frivilligorganisationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om frivilligorganisationernas roll i arbetet med hivprevention.

Jämför reservation 5 (m, kd).

Motionen

I motion So16 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m) yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om frivilligorganisationernas roll i arbetet med hivprevention.

Propositionen

När det gäller vikten av frivilligorganisationernas medverkan i att bekämpa hiv/aids uttalar regeringen i *proposition 2005/06:60 Nationell strategi mot hiv/aids och vissa andra smittsamma sjukdomar* bl.a. följande (s. 106 f.):

Allt sedan regeringens första åtgärdsprogram mot hiv/aids presenterades (prop. 1985/86:13) har frivilligorganisationernas särskilda förutsättningar betonats och deras insatser inom hiv/aids-området uppmärksamats. Likaledes har regeringen sedan dess tydligt uttryckt att bidrag skall utgå till frivilligorganisationer såväl för deras medverkan i informationsarbetet som för deras psykosociala stödverksamhet.

— — —

Frivilligorganisationerna har en unik position i arbetet med att förebygga hiv/aids och andra sexuellt överförbara sjukdomar, vilken i högre utsträckning än i dag måste tas till vara av samhället. Detta gäller inte minst organisationernas närhet till målgrupperna och möjligheten att förmedla budskap och insikter som annars är svåra att kommunicera. Det gäller här att inte bara lyssna på frivilligorganisationerna utan att även samverka med dem i framtagande av strategi och information. Genom att stödja organisationerna och göra det möjligt för dem att arbeta med nya medier och, i större utsträckning än vad som i dag är fallet, involvera dem i det kommunikationsstrategiska arbetet ökar möjligheterna att uppnå önskvärda resultat. Ett sådant stöd består dock inte bara av resurser. Det innebär också att frivilligorganisationerna och andra aktörer, inom vissa givna ramar, måste garanteras större handlingsutrymme för sin verksamhet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens och motionärernas bedömning att frivilligorganisationerna har särskilda förutsättningar och spelar en stor och viktig roll när det gäller olika insatser inom hiv/aids-området och att samarbetet mellan sjukvårdshuvudmännen och frivilligorganisationerna behöver stärkas.

Genom den strategi som regeringen redovisar i propositionen, och som inkluderar frågor om frivilligorganisationer, får motion So16 (m) yrkande 4 anses tillgodosedd.

Forskning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om behovet av ytterligare forskning inom hiv/aids-området.

Jämför reservation 6 (m, kd).

Motionen

I motion So16 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om behovet av mer forskning om hiv och aids. Motionärerna anser bl.a. att regeringarna inom Europeiska unionen aktivt måste verka för en ökad samordning av forskning och forskningsresurser inom området för hiv och aids.

Propositionen

I proposition 2005/06:60 Nationell strategi mot hiv/aids och vissa andra smittsamma sjukdomar anför regeringen (s. 121 f.) bl.a. följande när det gäller behovet av ytterligare forskning samt ökad samordning av forskning och forskningsresurser:

Sveriges medlemskap i EU gör det möjligt för svenska forskare att delta i breda internationella projekt inom områden som de själva anser viktiga och intressanta. Sverige får genom deltagande i EU-finansierade projekt del av värdefull kunskap och kan knyta betydelsefulla kontakter. I EU:s sjätte ramprogram för forskning och teknisk utveckling, som löper mellan åren 2002 och 2006, är genforskning och bioteknik för förbättrad hälsa ett prioriterat tematiskt område. Inom detta tematiska område har särskilda medel avsatts till forskningsinsatser i kampen mot de stora fattigdomsrelaterade smittsamma sjukdomarna.

— — —

EU stöder även ett särskilt initiativ för kliniska prövningar i samverkan mellan länder inom EU och utvecklingsländer (European and Developing Countries Clinical Trial Partnership Programme, EDCTP). Inom ramen för EDCTP utvecklas nya kliniska interventioner mot hivinfektion, malaria och tuberkulos. Ett viktigt mål är att stödja kliniska prövningar i nära samverkan med utvecklingsländerna.

Forskningssamarbete inom biståndet kring hiv/aids är en central del av de samlade svenska ansträngningarna mot hiv/aids-epidemin. Den ökade ambitionsnivå som finns på alla verksamhetsområden vad gäller hiv/aids gäller också forskningssamarbetet. Från svensk sida har regering och riksdag understrukit betydelsen av att Sverige är med och stödjer hela kedjan av insatser i kampen mot hiv/aids från det förebyggande arbetet till vård, behandling och omsorg samt åtgärder för att mildra effekterna av epidemins härjningar. I detta samlade arbete innefattas i hög grad forskning och produktutveckling av ny teknologi, t.ex. kring vacciner. Liksom för all annan verksamhet på hiv/aids-området är det angeläget att arbetet även vad gäller forskning och utveckling kring ny teknologi sker så samordnat som möjligt.

Inom Sveriges samlade satsningar på hiv/aids spelar den forskningsverksamhet som sker genom och administreras av Sida/Sarec en mycket viktig roll. Detta är och blir än mer uppenbart med tanke på den tydlighet regeringen har haft i sitt besked om att svenska satsningar måste avse hela kedjan av insatser, däribland forskning. Sida/Sarec fick redan i slutet på 1980-talet ett uppdrag att satsa på stöd till såväl medicinska som samhällsvetenskapliga forskningsinsatser med bäring på hiv/aids. En hörnsten i Sida/Sarecs arbete är uppbyggnaden av egen forskningskapacitet i fattiga länder. Forskningssamarbetet är en del av den sam-

lade syn på insatser som framfördes i strategin för Sveriges reaktion på det internationella planet på hiv/aids-epidemin, Investing For Future Generations.

Utskottets ställningstagande

Mot bakgrund av vad regeringen anför i propositionen när det gäller forskning på det nu aktuella området anser inte utskottet att det finns skäl att föreslå att riksdagen skall besluta om något tillkännagivande. Motion So16 (m) yrkande 1 avstyrks därmed.

Föräldrasamverkan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om skolors samverkan med föräldrar i skolans arbete för information om smittspridning i sex- och samlevnadsundervisningen.

Jämför reservation 7 (m, fp).

Motionen

I motion So17 av Erik Ullenhag m.fl. (fp) yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om skolors samverkan med föräldrar i skolans arbete för information om smittspridning i sex- och samlevnadsundervisningen. Motionärerna anför bl.a. att det är viktigt att lärarna får utbildning om betydelsen av ett gott samarbete med föräldrarna samt att den praktiska lärarutbildningen innehåller övningar i sådant samarbete.

Propositionen

I proposition 2005/06:60 Nationell strategi mot hiv/aids och vissa andra smittsamma sjukdomar anför regeringen (s. 46 f.) bl.a. följande när det gäller insatser inom skolan:

Skolans viktigaste roll i detta sammanhang är den hälsofrämjande, nämligen att ge alla barn en stabil grund att stå på i vuxenlivet genom en god sex- och samlevnadsundervisning. Goda basala kunskaper i och förståelse för sex- och samlevnadsfrågor är dessutom en viktig förutsättning för att man skall kunna ta till sig direkta budskap för att förebygga hiv/aids och andra sexuellt överförbara sjukdomar. Den basala undervisningen i skolan är därigenom en viktig hörnsten även i den direkta preventionen av hivinfektion och sexuellt överförbara sjukdomar.

— — —

För att förstärka de övergripande kunskapsområdena och stödja skolornas arbete har Skolverket på regeringens uppdrag gett ut ett stödmaterial *Kärlek känns! förstår du* – om sexualitet och samlevnad i skolan – samt materialet *Min uppgift är att knyta ihop* det riktat till rektorer för

att inspirera och stödja skolans arbete med grundläggande värden och de ämnesövergripande kunskapsområdena. Där tas bl.a. upp skolans uppdrag, behovet av balans mellan ett riskperspektiv och ett främjande perspektiv, synen på lärandet och medvetenheten om jämställdhet. Regeringen har även avsatt medel för utbildning av pedagogiska resurspersoner i jämställdhet och genuskunskap. Hittills har 225 genuspedagoger från sammanlagt 145 kommuner utbildats.

Under senare tid har regeringen även tagit flera initiativ till att uppmärksamma sex- och samlevnadsundervisningen. I februari 2005 fick Myndigheten för skolutveckling ett uppdrag att uppmärksamma att det är femtio år sedan sex- och samlevnadsundervisningen blev obligatorisk i svenska skolor. Myndigheten har även i uppdrag att stimulera till ett ökat kvalitetstänkande kring sex- och samlevnadsundervisningen. – – – Arbetet skall redovisas senast den 1 februari 2006.

Med hänvisning bl.a. till de rekommendationer som förts fram i utredningen om kunskap om sexuellt exploaterade barn i Sverige (SOU 2004:71) samt i Hiv/aids-utredningens betänkande Samhällets insatser mot hiv/STI (SOU 2004:13) och av Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning (HomO) har regeringen i maj 2005 gett Statens skolverk i uppdrag att göra en översyn av målen i de olika kursplaner som rör kunskapsområdet sex och samlevnad för grund- och gymnasieskolan samt att överväga hur kunskapsområdet tydligare kan lyftas fram i dessa dokument. Uppdraget skall i den del som gäller gymnasieskolans kursplaner redovisas senast den 1 februari 2006 och i den del som gäller grundskolans kursplaner senast den 1 november 2006. Regeringen kommer därefter att överväga hur kunskapsområdet sex och samlevnad på ett tydligare sätt skall kunna uttryckas i kursplanerna för grundskolan. Kursplaner för gymnasieskolan fastställs till skillnad från vad som gäller för grundskolan av Skolverket. I denna del kommer följaktligen Skolverket att fatta beslut i samband med den totala kursplaneöversyn som nu sker inför de av riksdagen beslutade förändringarna av gymnasieskolan.

– – –

Enligt regeringens uppfattning skulle det inte vara förenligt med statens styrning av högskolorna att diktera vilka moment som skall ingå i lärarutbildningarna. Grunden för lärarutbildningarna bör liksom för övriga högskoleutbildningar vara den statliga målstyrningen. Redan i dag är det tydligt angivet i målen för lärarutbildningarna att de skall utgå från de mål som gäller för skolan. Följaktligen har regeringens ställningstagande om att det finns behov av att se över hur kunskapsområdet sex och samlevnad på ett tydligare sätt skall kunna uttryckas i kursplanerna för grundskolan och gymnasieskolan även betydelse för att tydliggöra målen för undervisningen i sex och samlevnad på landets lärarutbildningar.

– – –

Enligt regeringens bedömning är det angeläget att kunskapsområdet sex och samlevnad, i likhet med andra ämnen och övergripande kunskapsområden, uppmärksammas i de utvärderingar av lärarutbildningar som genomförs. De förtydliganden som aviseras gällande skolans styrdokument beträffande sex och samlevnad kan bland annat utgöra grund för Högskoleverkets utvärderingar. Dessa kan bl.a. tjäna som underlag för lärosätena att utveckla sin undervisning i sex och samlevnad.

– – –

Med tanke på den nära koppling som finns mellan skolans sex- och samlevnadsundervisning och ungdomsmottagningarnas verksamhet och behovet av att underlätta samverkan mellan dessa verksamheter anser regeringen att det är av stor vikt att motsvarande arbete inleds även inom skolans ram. Mot den bakgrunden avser regeringen att överväga eventuella ytterligare insatser när Myndigheten för skolutveckling och Statens skolverk har redovisat sina nuvarande uppdrag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ställer sig i stora delar bakom vad som framförs i motionen om skolors samverkan med föräldrar i skolans arbete för information om smittspridning i sex- och samlevnadsundervisningen. Mot bakgrund av pågående arbete på området får emellertid motion So17 (fp) yrkande 3 anses åtminstone delvis tillgodosedd.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Hälsoundersökningar för asylsökande och nyanlända anhöriginvandrade, punkt 1 (m, kd)

av Chatrine Pålsson (kd), Cristina Husmark Pehrsson (m), Anne Marie Brodén (m) och Maud Ekendahl (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:So16 yrkandena 2 och 3 samt 2005/06:So17 yrkande 4 och avslår motion 2005/06:So15 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att hälsoundersökningar har stor betydelse. Det är därför enligt vår mening mycket viktigt att alla asylsökande och anhöriginvandrade får genomgå en hälsokontroll och därmed testas mot olika smittsamma sjukdomar.

När det gäller asylsökande är det största problemet inte att personer vägrar hälsoundersökning, utan svårigheten består i att nå de asylsökande och anhöriginvandrade för att utföra hälsokontroller. Detta problem är i huvudsak organisatoriskt och bör kunna hanteras inom ramen för dagens lagstiftning. Vi riktar därför stark kritik mot regeringen för dess brist på initiativförmåga. Det är ytterst regeringen som ansvarar för att denna verksamhet fungerar som den skall.

Vi förutsätter att den utredning på området som regeringen aviserat tillsätts och genomförs skyndsamt och att regeringen snarast därefter återkommer till riksdagen med förslag.

Vad vi nu anfört bör ges regeringen till känna.

2. Hälsundersökningar för asylsökande och nyanlända anhöriginvandrare, punkt 1 (c)

av Kenneth Johansson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:So15 yrkande 1, bifaller delvis motion 2005/06:So17 yrkande 4 och avslår motion 2005/06:So16 yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

Jag välkomnar dels regeringens förslag till nationell handlingsplan för arbetet med hiv/aids, dels den utredning om hälsundersökningar för asylsökande m.fl. som regeringen aviserat.

Mot bakgrund av att en relativt stor andel av andelen upptäckta fall av hivsmitta upptäcks hos personer med utländsk bakgrund anser jag att såväl information som möjlighet till hälsokontroll måste erbjudas alla personer som flyttar till Sverige. Jag anser att det redan nu bör markeras att syftet skall vara att säkerställa att hälsundersökningar erbjuds och att funktionella sätt att nå nyanlända med information utvecklas. Det finns en stor potential i att få det absoluta flertalet personer som kan tillhöra riskgrupper att inse sitt eget intresse i att undersöka sitt hälsotillstånd.

Det är min bedömning att obligatoriska hälsundersökningar inte mer än marginellt kan väntas öka effektiviteten i smittspårningen och att sådana undersökningar i så fall skulle ske till priset av integritetskränkningar och risk för att sprida oönskade attityder såväl bland personal som bland de nyanlända. Jag anser därför att obligatoriska hälsundersökningar inte bör aktualiseras i direktiven till utredningen, eftersom det skulle leda till integritetsintrång som inte står i proportion till de önskade effekterna på smittspårningen.

Vad jag nu anfört bör ges regeringen till känna.

3. Hivstestning, punkt 2 (m, kd, c)

av Chatrine Pålsson (kd), Cristina Husmark Pehrsson (m), Anne Marie Brodén (m), Kenneth Johansson (c) och Maud Ekendahl (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:So15 yrkande 2 och 2005/06:So16 yrkande 5.

Ställningstagande

Vi anser att det finns ett behov av att säkerställa en god kvalitet på den offentliga hälso- och sjukvårdens arbete med att förebygga sexuellt överförbara sjukdomar. Det krävs en stor medvetenhet om att människors benägenhet att genomföra t.ex. ett hivtest är starkt beroende av bemötandet och de former under vilka ett hivtest erbjuds. För många känns det obehagligt att genomföra hivtestet på sin vanliga vårdcentral. Man föredrar i stället att göra det på en särskild mottagning, där en viss känsla av anonymitet och sekretess kan skapas. Enligt vår uppfattning har även köer och behov av att boka tid en mycket starkare negativ effekt på människors benägenhet att genomföra hivtest än motsvarande effekt på andra typer av hälsoundersökningar.

Vi anser att det är viktigt, att individer i riskgrupper erbjuds hivtestning, att testningen genomförs direkt och utan onödiga frågor samt att tillgängligheten när det gäller provtagning förbättras.

Vad vi nu anfört bör ges regeringen till känna.

4. Nationell samordning, punkt 3 (fp)

av Erik Ullenhag (fp) och Gabriel Romanus (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:So17 yrkande 5.

Ställningstagande

Bland annat genom att Statens folkhälsoinstitut inte ges möjligheter att bedriva ett kontinuerligt arbete på flera områden, utan endast får genomföra tillfälliga kampanjer, anser vi att regeringen på olika sätt förminskar institutets roll.

Det är vår uppfattning att Statens folkhälsoinstitut bör vara den centrala myndigheten i folkhälsoarbetet och att institutet även framöver bör ha samordningsansvaret för smittskyddsarbetet.

Vad vi nu anfört bör ges regeringen till känna.

5. Frivilligorganisationer, punkt 4 (m, kd)

av Chatrine Pålsson (kd), Cristina Husmark Pehrsson (m), Anne Marie Brodén (m) och Maud Ekendahl (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:So16 yrkande 4.

Ställningstagande

Frivilligorganisationerna ger bl.a. individuellt samtalsstöd för personer med hiv och deras närstående, samt personer med ökad risk för hivinfektion. En viktig uppgift för organisationerna är att förmedla kunskap om hiv och aids. Målgruppen för utbildningarna är människor som i sitt arbete kommer i kontakt med hiv, hivpositiva och deras närstående, samt den intresserade allmänheten.

Mot bakgrund härav är det vår uppfattning att frivilligorganisationerna spelar en mycket viktig roll i arbetet med hivprevention.

Vad vi nu anfört bör ges regeringen till känna.

6. Forskning, punkt 5 (m, kd)

av Chatrine Pålsson (kd), Cristina Husmark Pehrsson (m), Anne Marie Brodén (m) och Maud Ekendahl (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:So16 yrkande 1.

Ställningstagande

Mot bakgrund av vad riksdagens sammansatta utrikes- och socialutskott uttalade i sitt betänkande 2004/05:USoU1 Globala smittsamma sjukdomar om att Europeiska unionen har ett ansvar för frågan hur resurser kan frigöras för att stimulera ytterligare forskning om bl.a. vacciner mot hiv, mikrobiocider och antivirala medel anser vi, att regeringarna inom Europeiska unionen aktivt måste verka för en ökad samordning av forskning och forskningsresurser inom området. Internationellt sett är svensk forskning erkänd. Det gäller såväl specifik medicinsk forskning om hiv/aids och andra allvarliga sjukdomar som forskning om internationell hälsa och utveckling. Detta gör att Sverige har goda förutsättningar att bidra till att kunskaper och erfarenheter inom området får internationell spridning.

Vad vi nu anfört bör ges regeringen till känna.

7. Föräldrasamverkan, punkt 6 (m, fp)

av Cristina Husmark Pehrsson (m), Anne Marie Brodén (m), Erik Ullenhag (fp), Maud Ekendahl (m) och Gabriel Romanus (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:So17 yrkande 3.

Ställningstagande

Vi anser att såväl kommunala skolor som friskolor bör stimuleras till att samarbeta aktivt med hemmen. Forskning visar att ett aktivt och väl fungerande samarbete med föräldrarna är ett av de mest verksamma medlen för att åstadkomma bra resultat i skolan samt att förebygga problem såsom skolk, mobbning och drogmissbruk. Vi anser att detta även bör gälla för information om smittspridning i sex- och samlevnadsundervisningen.

En viktig förutsättning för att få ett bra samarbete med föräldrarna är att lärarna får utbildning om detta, och att den praktiska lärarutbildningen också innehåller övning i samarbete med hemmen.

Vad vi nu anfört bör ges regeringen till känna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner väckta med anledning av prop. 2005/06:60

2005/06:So15 av Kenneth Johansson m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att obligatoriska hälsoundersökningar för nyanlända invandrare inte bör aktualiseras i direktiven för den i motionen aviserade utredningen eftersom det skulle leda till integritetsintrång som inte står i proportion till de önskade effekterna på smittspårningen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om vikten av bra tillgänglighet och positivt bemötande i provtagningen.

2005/06:So16 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av mer forskning om hiv och aids.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av hälsokontroller.
3. Riksdagen begär att regeringen skyndsamt återkommer med förslag när utredningen om hälsokontroller är avslutad.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om frivilliga organisationer.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förbättrad tillgänglighet för hivtestning.

2005/06:So17 av Erik Ullenhag m.fl. (fp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om samverkan med föräldrarna i skolans arbete mot smittspridning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om testning av nyinvandrade.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om samordningsansvaret för smittskyddsarbetet.